

TRANSGÈNICS: LLAVORS DE L'IMPERI

HORACIO MARTINS

Curitiba, Brasil

Les persones es relacionen amb les llavors nadiues o criolles, d'una manera afectuosa. Instintivament, o per mediació simbòlica en els usos i costums, les persones saben que les llavors tenen en les seves entranyes la història d'un patrimoni genètic ple de diversitat.

Les llavors criolles han estat guardades, reproduïdes i millorades mil·lenàriament pels camperols i els pobles indígenes de tot el món. Els han garantit, a ells i a tota la humanitat, la diversitat etnoambiental que heretem. Han servit com a aliment per al cos i per a les emocions. Vehiculen creences en les relacions místiques amb el sagrat, uneixen els diferents quan esdevenen aliment en la quotidianitat de la vida social, amb el seu significat d'aliment potencial que pot ser repartit entre els que necessiten sembrar evocuen la solidaritat, i es deixen latents perquè despertin com la genealogia d'un insospitat esdevenir, d'una nova o renovada relació dels éssers humans amb la natura.

Però aquesta presència mil·lenària de les llavors criolles pot quedar interrompuda. La voracitat de les grans empreses capitalistes multinacionals que conformen el nou imperi neoliberal, està destruint els llaços afectius entre l'ésser humà i la natura. Les llavors criolles s'estan substituint massivament per llavors híbrides i, més recentment, per llavors transgèniques. Mentre les llavors criolles són patrimoni de tota la humanitat, les llavors transgèniques han estat creades i són propietat privada de les empreses multinacionals nord-americanes.

Què tenen de diferent les llavors híbrides i les transgèniques, respecte de les criolles? Mentre aquestes poden ser plantades i reproduïdes any a any, segons els interessos dels pobles que les conreen, les híbrides van perdent la seva capacitat genètica (vigor híbrid) de reproducció. Com a màxim aguanten dues collites. A partir d'aquí comencen a perdre el seu vigor. En aquesta situació, el camperol es veu obligat a comprar llavors híbrides cada cop que vol sembrar.

També, les llavors transgèniques són de propietat privada de les empreses multinacionals, a partir de la protecció -mitjançant patents- com a organisme genèticament modificat. Per utilitzar aquestes llavors transgèniques el camperol haurà de pagar els canons

exigits, podrà ser processat jurídicament, i haurà de pagar centenars de vegades el valor de la llicència normal de sempre determinada per les empreses multinacionals. Per controlar qui utilitza les llavors transgèniques, aquestes empreses creen «polícies genètiques» que fiscalitzen les terres plantades pels agricultors. Aquestes polícies es tornen més i més un instrument de control i opressió de l'imperi sobre els pobles.

Ja hi ha la tecnologia que impedeix que les llavors transgèniques siguin ressebrades. Així, les llavors que es recullen són estèrils. Aquesta tecnologia terminal -en anglès *terminator*- crea mecanismes genètics que impedeixen que la llavor transgènica es reproduïxi després de la primera collita: són les denominades llavors suïcides. Entre els propietaris de patents de llavors terminals hi ha les majors corporacions de llavors i agroquímiques del món, com Syngenta, Monsanto, DuPont, BASF i Delta & Pine Land. El departament d'Agricultura dels EUA (USDA), està posant a disposició de la comercialització altres tecnologies més sofisticades com les «Tecnologies d'utilització restringida genèticament» (TRAITOR), que poden ser adoptades, per exemple, en llavors modificades genèticament perquè es desenvolupin només en presència d'un agrotòxic o d'un fertilitzant patentat per la mateixa empresa que produeix la llavor (cfr. RIBEIRO, Sílvia, *Camponeses, biodiversidade e novas formas de privatização*, in CARVALHO, H. M. (org.), *Sementes, Patrimônio do Povo a Serviço dóna Humanidade*, São Paulo, Expressão Popular, 2003, p. 51-72).

L'artificialització continuada de les llavors per les tècniques de manipulació i transferència genètica produeix éssers estranys a l'univers diversificat de la natura. Les llavors genèticament modificades, successores de les llavors híbrides, trenquen la convivència harmoniosa ésser humà/natura, eliminen abruptament la mediació simbòlica que els grans de les llavors criolles han proporcionat durant milers d'anys entre les persones i els pobles. Aquestes llavors deixen de ser herència social, per tornar-se objectes produïts per grans empreses capitalistes de l'imperi neoliberal al servei del control monopolístic en la

producció d'aliments.

Fins a 2001 cinc grans companyies de l'àrea de la biotecnologia agrícola dominaven el mercat mundial, i totes elles estaven entre els 10 principals fabricants d'agrotòxics. Aquestes empreses eren: Syngenta, Aventis (posteriorment adquirida per la Bayer), Monsanto, DuPont i Dow. La Monsanto, empresa de l'*imperi nord-americà*, ven en l'actualitat més del 90% de les llavors transgèniques conreades comercialment en el món. Aquestes cinc empreses, més el Grup Pùlsar, mexicana, monopolitzaven el 2000 prop del 74% de totes les patents agrobiotecnològiques del món (...). La Du Pont i la Monsanto van signar un acord a l'abril de 2002 per compartir les seves patents. Això significa que tenen el 2004 el control del 41% de les patents agrobiotecnològiques de tot el món (cfr *ibid.*).

Perquè les llavors transgèniques es convertissin en un negoci mundial capaç de ser controlat per un petit grup d'empreses capitalistes multinacionals, fou necessari que s'establissin lleis específiques sobre el dret de propietat intel·lectual relacionat amb el comerç, a exigència de l'Organització Mundial del Comerç, OMC, sobre els 146 països membres d'aquesta organització, de manera que garantissin les patents del material biològic. Les lleis que defensen el dret a la propietat intel·lectual formen part del conjunt de mesures de reformulació econòmica i política imposades als governs dels països a tot el món pel FMI, l'OMC i el Banc Mundial, al servei del *nou imperi capitalista*, que es va denominar genèricament *globalització* de valors i pràctiques neoliberals.

El control que unes poques empreses multinacionals exerceixen sobre la producció de llavors genèticament modificades o transgèniques, encara és considerat poc perquè puguin efectivament controlar el destí alimentari de les persones, i la sobirania alimentària dels pobles. Aquestes empreses dominen també altres sectors que estan vinculats tècnicament amb el de les llavors, com els dels fertilitzants agroquímics, els farmacèutics i productes veterinaris.

El domini, per part d'un petit grup d'empreses capitalistes multinacionals, sobre la producció de llavors transgèniques i dels altres *insumos* necessaris per produir-les, determinarà directament el control sobre els aliments que seran oferts per al consum humà i animal a tot el món. Això podrà significar no sols una uniformització de la dieta alimentària mundial -més del que ja està passant-, sinó el domini de les empreses privades sobre el paladar de les persones, reforçant la imposició subliminar per la dieta oferta. Aquesta nova

forma de tirania és conseqüència de la reducció creixent de la diversitat de les llavors, així com de la seva artificialització per la producció de llavors transgèniques.

Malgrat aquesta massiva ofensiva dels grans grups econòmics multinacionals de l'*imperi*, hi ha hagut des del final de la dècada dels 70, amb intensitat i temes variables, resistència a aquestes ofensives. Es podria resumir en cinc les àrees interligades en les quals s'han donat aquestes resistències: defensa de la diversitat de les llavors nadiues i/o criolles, denúncia de l'erosió genètica per la reducció de la diversitat del germoplasma, riscos de l'enginyeria genètica en la manipulació de la vida, negació del dret a patents biològiques i afirmació de la sobirania alimentària dels pobles de tot el món.

La qüestió central d'aquestes lluites socials de resistència és la defensa i restauració de la diversitat biològica i ètnica. A més a més, les organitzacions de la societat civil en defensa del consumidor denuncien els perills dels aliments que contenen productes transgènics i exigeixen la intervenció de les autoritats sanitàries i ambientals per a la defensa de la sanitat humana i ambiental.

El rescat, la guarda, la reproducció i el millorament de les llavors criolles per milers de comunitats camperoles, pobles indígenes i organitzacions i moviments socials escampats per innumbrables racons de la terra, ha proporcionat un nou aliment a la resistència activa contra patentar la vida i l'erosió genètica, promoguts per les empreses capitalistes multinacionals de l'*imperi neoliberal*, que controlen les llavors transgèniques.

Al mateix temps que es rescaten les llavors criolles, es recuperen també sabers, espais socioculturals, ritus, mites i significats que havien quedat sepultats en la història. Aquestes lluites de resistència ens informen amb les seves pràctiques que *un altre món és possible...*

Lluitar per la diversitat biològica i ètnica és reconstruir la relació afectuosa que les llavors criolles sempre ens han proporcionat. En manejar una llavor conservada pels camperols, els pobles indígenes i els petits agricultors, se sentirà l'energia de la vida que travessa la nostra història. En aquesta perspectiva elemental i simbòlica es percebrà perquè la llavor criolla és patrimoni de la Humanitat.